

Dominik Marcinkowski

Uniwersytet Opolski
ORCID 0000-0002-0177-1486

Międzynarodowa konferencja naukowa „Gedenktage im Schatten des Populismus” („Day of Remembrance in the Shadow of Populism”), Landau/Pfalz, 29.11–1.12.2018 r.

W dniach 29.11–1.12.2018 r. w Landau in der Pfalz (Nadrenia-Palatynat) odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa pt. *Gedenktage im Schatten des Populismus*, która stanowiła jeden z wyników współpracy czterech wyższych uczelni: Uniwersytetu Pedagogicznego w Heidelbergu z Uniwersytetem Opolskim, Uniwersytetem Pedagogicznym w Krakowie i Uniwersytetem im. Pałackiego w Ołomuńcu, przy projekcie „Days of Remembrance Trinational”, wspieranym przez Deutscher Akademischer Austausch Dienst. Głównym celem projektu było prowadzenie badań nad tematyką obchodów dni pamięci w perspektywie narodów Europy Środkowo-Wschodniej. Obrady przeprowadzone zostały w budynku Centrum Konferencyjnego Akademii Ewan-gelickiej w Landau, przy Luitpoldstraße 8. Uczestniczyli w nich prelegenci z Niemiec, Polski, Czech i Węgier.

Obrady zostały zainaugurowane przez Bettinę Alavi z Uniwersytetu Pedagogicz-nego w Heidelbergu i Małgorzatę Świder z Uniwersytetu Opolskiego. Organizatorki przywitały zgromadzonych uczestników i słuchaczy, przypomniały główny cel konfe-rencji, tj. zaprezentowanie wyników badań, prowadzonych przez naukowców z róż-nych państw i dyscyplin badawczych, dotyczących obchodów dni pamięci oraz zja-wiska populizmu. Następnie głos zabrał George Wenz, gospodarz obiektu, w którym odbyła się konferencja. Krótko przywitał gości, wyjaśnił podstawowe kwestie organi-zacyjne oraz życzył udanych obrad. Po części inauguracyjnej, przyszedł czas na część merytoryczną. W pierwszym dniu składała się ona z trzech wykładów wprowadzają-cych, których głównym zadaniem było nakreślenie zakresu tematycznego konferencji i sprowokowanie pierwszych dyskusji. Referat otwierający obrady wygłosił Marek

Wilczyński z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Jego wystąpienie dotyczyło podejścia antycznych społeczeństw do tego, co dzisiaj nazwalibyśmy świętem państwowym. Sposób wykorzystywania przez starożytnych oficjalnych uroczystości do umacniania władzy politycznej i religijnej, świadczył o tym, że wówczas także wykorzystywano elementy zjawiska, które dzisiaj określamy mianem populizmu. Kolejny referat wygłosiła Małgorzata Świder z Uniwersytetu Opolskiego, która skupiła się na teoretycznym podejściu do samego zjawiska populizmu, zarówno z perspektywy współczesnej, jak i historycznej. Wystąpienie to wywołało dyskusję, czy populizm można utożsamiać wyłącznie z pravicową narracją polityczną, czy też jest to zjawisko wykorzystywane w przekazie przez różne opcje światopoglądowe, które starają się zdobyć lub utrzymać władzę. Ostatni z wykładów wprowadzających, wygłosiła Bettina Alavi. Referat ten był wprowadzeniem do teorii i praktyki „dni pamięci”, z perspektywy dydaktycznej. Profesor Alavi zwracała uwagę na wyzwania stojące przed nauczycielami, przy organizacji dni pamięci, a także przekazywaniu informacji na ich temat uczniom i studentom. Wykłady wprowadzające spełniły swoją rolę, wywołując merytoryczną dyskusję, która wprowadziła uczestników obrad w zagadnienia związane ze świętowaniem oraz populizmem i dydaktycznym podejściem do obu tych kwestii.

Następnego dnia obrady odbywały się w dwóch panelach tematycznych. Pierwszy, pt. *Veränderungen der Feierkultur durch populistische Gedanken im 21. Jahrhundert*, poświęcony był kulturze świętowania w obliczu populizmu. Rozpoczął się referatem Aleksandry Trzcielińskiej-Polus z Uniwersytetu Opolskiego, która mówiła o obrazie polskiej polityki historycznej w wybranych niemieckich tytułach prasowych. Profesor Trzcielińska-Polus pokazała, że w ciągu ostatnich kilkunastu lat obraz ten stawał się coraz bardziej niekorzystny i podkreślający radykalizację polskiej narracji historycznej, narastającą od roku 2015, czyli ówczesnej zmiany w kształtowaniu polskiej polityki historycznej. Jako druga, głos zabrała Angela Siebold z Uniwersytetu we Frankfurcie, która prowokacyjnie zapytała, co było przed „populizmem”, wskazując, że lata 90. XX wieku, czyli czas głębokich przemian społeczno-politycznych wewnątrz państw, do niedawna jeszcze wchodzących w skład bloku wschodniego, także był okresem intensywnego kształtowania narracji historycznych. Wówczas to, polskie i niemieckie ugrupowania, wykorzystywały stosunki z przeszłości pomiędzy swoimi państwami, w prowadzonej działalności politycznej. Kolejny referat Piotra Trojańskiego z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie dotyczył aktualnego podejścia polskich władz do polityki historycznej, zwłaszcza do kwestii upamiętniania zagłady Żydów. Wystąpienie to podnosiło również wiele zagadnień dotyczących manipulacji narracją historyczną przez polityków z różnych opcji ideowych. Autorami następnego referatu byli Renáta H. Pirkler i Zoltán Huszár, którzy zaprezentowali wyniki analizy przemówień Adolfa Hitlera, Józefa Stalina i Mátyása Rákosiego, przeprowadzonej pod kątem wykorzystywania przez tych polityków zwrotów „ja” oraz „my”, w wystąpieniach publicznych. Wnioski płynące z przedstawionej analizy przemówień, z powodzeniem mogą zostać zastosowane przy badaniach nad manipulacją opinią publiczną w perspektywie historycznej, a także współczesnej.

Martin-Paul Buchholz z Uniwersytetu w Mainz, poruszył temat polityki historycznej na Ukrainie. Buchholz zbadał to zagadnienie podejmując analizę zmian w oficjalnych narracjach historycznych tworzonych wokół Dnia Zwycięstwa i Wielkiego

Głodu z początku lat trzydziestych XX wieku. Autorami następnego referatu byli Gabriela Cingelová i Pavel Krákora z Uniwersytetu im. Palackiego w Ołomuńcu. Przedstawili proces podejścia do świąt państwowych w Czechosłowacji i Republice Czeskiej w ciągu ostatnich stu lat. Referat ten zamykał pierwszy panel piątkowych obrad. Po każdym z opisywanych tu wystąpień toczyła się kilkunastominutowa dyskusja.

Kolejna sekcja pt. *Didaktische Ansätze zu Gedenktagen* dotyczyła dydaktycznego podejścia do dni pamięci. Pierwszy referat został wygłoszony przez Agnes Klein z Uniwersytetu w Peczu. W swoim wystąpieniu profesor Klein skupiła się na podejściu węgierskich instytucji edukacyjnych do organizacji i obchodów świąt państwowych. Jej referat miał charakter porównawczy, konfrontował sytuację z przeszłości ze współczesnością. Następnie głos zabrała Éva Szederkényi, także z Uniwersytetu w Peczu, która skupiła się na problemie tzw. literatury traumy w węgierskiej kulturze i jej wykorzystaniu w procesie edukacyjnym, a także przygotowywaniu szkolnych uroczystości. Prelegentka wskazała te pozycje omawianego kanonu literackiego, które jej zdaniem z powodzeniem mogą być wykorzystywane w dydaktyce. Natomiast Nadine Küssner z Uniwersytetu w Heidelbergu poruszyła temat wykorzystania dni pamięci przez mniejszości narodowe i etniczne, posługując się przykładem mniejszości Sinti i Roma w Niemczech. Ostatni referat w tym dniu obrad, został przedstawiony przez Christiana Mühleisa z Uniwersytetu w Heidelbergu. Wystąpienie to dotyczyło upamiętniania i populizmu w perspektywie konsensusu Beutelsbach, czyli minimalnego standardu dla edukacji obywatelskiej i religijnej w Niemczech.

Ostatni dzień konferencji zarezerwowany był dla młodych adeptów nauki. Referaty wygłaszane były w ramach panelu pt. *Neue Helden, neue Feiertage*. Jako pierwsza wystąpiła Emeti Morkoyun z Uniwersytetu w Heidelbergu, poruszając temat tureckiej polityki historycznej na przykładzie nowego święta państwowego w Turcji – Dnia Męczenników. Drugi referat, wygłosił Dominik Marcinkowski z Uniwersytetu Opolskiego, który zaprezentował wyniki analizy materiałów publikowanych z okazji obchodów świąt o charakterze militarnym w polskiej prasie, w latach 1945–2018. Prelegent omówił proces zmian w podejściu do wizerunku idealnego żołnierza w Polsce, w czasach powojennych. Kolejny referat Marii Reisky z Uniwersytetu Opolskiego poświęcony był problematyce obchodów Dnia Kobiet i ich społeczno-politycznym znaczenia w czasach PRL. M. Reisky nawiązała także do współczesnej wymowy tego święta w Polsce i ruchów społecznych związanych z feminizmem. Autorami ostatniego referatu w tej sekcji byli Agnieszka Chłosta-Sikorska i Zbigniew Semik z Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie. Ich wystąpienie dotyczyło pamięci i sposobu upamiętnienia tzw. Żołnierzy Niezłomnych, czyli członków zbrojnego podziemia niepodległościowego, aktywnego na terenie Polski bezpośrednio po II wojnie światowej. Autorzy wyjaśniali kim byli ci żołnierze oraz jakie znaczenie miała ich działalność. Przeanalizowali także współczesny sposób upamiętniania Żołnierzy Niezłomnych. Po ostatnim referacie przyszedł czas na dyskusję podsumowującą całe obrady, zorientowanej na główne problemy podnoszone w czasie konferencji. Wymiana argumentów dotyczyła zagrożeń w dziedzinie dydaktyki, które mogą wynikać ze zjawiska populizmu oraz współczesnego sposobu upamiętniania historii. W trakcie dyskusji padło wiele interesujących wypowiedzi, które dodatkowo wzbogaciły obrady. Profesor Bettina Alavi na zakończenie podziękowała wszystkim za aktywne uczestnictwo i wysoki poziom wygłoszonych referatów, po czym oficjalnie zamknęła obrady.

Konferencja dotyczyła niezwykle ważnej problematyki sposobu upamiętniania wydarzeń istotnych dla społeczeństw Europy Środkowo-Wschodniej w obliczu zjawiska populizmu. Spotkanie naukowców z różnych państw oraz dyscyplin i ośrodków badawczych umożliwiło spojrzenie na to zjawisko z szerszej niż zazwyczaj perspektywy. W obradach uczestniczyli historycy, politolodzy i filolodzy z czterech państw, zajmujący się różnymi aspektami świętowania i populizmu. Interdyscyplinarny charakter obrad pozwolił uczestnikom na zrewidowanie swoich poglądów i praktyki badawczej oraz skonfrontowanie ich z innymi punktami widzenia i podejściami teoretyczno-metodologicznymi.